CZU: 343.353:340.5

VALOAREA SOCIALĂ FUNDAMENTALĂ APĂRATĂ CONTRA INFRACȚIUNILOR PREVĂZUTE DE ART. 326[1] DIN CODUL PENAL: ANALIZĂ DE DREPT COMPARAT

THE FUNDAMENTAL SOCIAL VALUE DEFENDED AGAINST THE CRIMES PROVIDED FOR BY ART. 326[1] OF THE CRIMINAL CODE: COMPARATIVE LAW ANALYSIS

ZAPOROJAN Iancu
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0001-5573-1447
E-mail: zaporojaniancu@gmail.com

Summary. *Social values (expressly or implicitly mentioned in para. (1) art. 2 of the Criminal Code of the Republic of Moldova), together with the associated social relations, form the general legal object of the crimes provided for by the special part of the Criminal Code of the Republic of Moldova. In foreign criminal laws, the generic legal object of the crimes, which are similar in certain aspects to the crimes provided for in art. 326[1] of the Criminal Code of the Republic of Moldova, is designed according to the priorities of the criminal policy of each state. It would not be correct at all to say that the approach established in those foreign criminal laws where the generic legal object of the respective crimes is formed by the social values (and associated social relations) protected against: corruption and/or abuse of office; financial crimes. Simply, in the respective states, the emphasis of criminal policy is placed in a different way than in the criminal law of the Republic of Moldova. The good performance of the activity in the public sphere (and the associated social relations) form the generic legal object of the crimes provided for in art. 326[1] of the Criminal Code of the Republic of Moldova.*

Keywords: *conflict of interest; the general legal object of a crime; the generic legal object of a crime; social values; good performance of the activity in the public sphere.*

În funcție de natura obiectului infracțiunii, facem distincție între obiectul juridic și obiectul material. După părerea lui S. Brînza, „obiectul juridic, sau obiectul propriu-zis al infracţiunii, îl constituie valoarea socială, împotriva căreia se îndreaptă acţiunea sau omisiunea incriminată, şi relaţiile sociale corespunzătoare acesteia” [1, p. 101]. În cercetarea de față, scopul nostru este să analizăm obiectul juridic al infracțiunilor de exercitare a atribuţiilor în sectorul public în situaţie de conflict de interese, care sunt prevăzute la art. 326[1] CP RM.

Definind scopul legii penale, alin. (1) art. 2 CP RM cuprinde în esență o listă a celor mai semnificative valori sociale: „persoana, drepturile şi libertăţile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituţională, suveranitatea, independenţa şi integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea şi securitatea omenirii, precum şi întreaga ordine de drept” [2]. În acest chip, legiuitorul descrie într-o manieră exemplificativă obiectul juridic general al infracțiunilor prevăzute de partea specială a Codului penal al Republicii Moldova.

În ceea ce privește semnificația obiectul juridic general al infracțiunii, ne raliem la următoarele opinii formulate în literatura de specialitate: „Deşi toate infracţiunile din Codul penal au acelaşi obiect juridic general, identificarea acestuia are importanţă mai cu seamă la identificarea ilicitului penal, precum şi la delimitarea de alte forme ale ilicitului, printre care cel contravenţional”

[3]; „Anume obiectul [juridic] general [...] dă posibilitate de a determina conţinutul social-politic al dreptului penal, să stabilim caracterul faptelor săvârşite şi, în unele cazuri, să deosebim infracţiunile de alte încălcări de lege. Pentru oricare infracţiune prevăzută de legea penală relaţiile sociale şi valorile ce corespund acestor relaţii apărate de lege au un caracter comun" [4]. Așadar, obiectul juridic general al infracțiunii joacă un rol cheie în recunoașterea ilicitului penal și în distingerea acestuia de alte încălcări ale legii. Legea penală protejează nu toate valorile sociale (și relațiile sociale asociate) fără excepție. Normele de drept penal protejează numai acele valori sociale (și relațiile sociale asociate), a căror lezare poate aduce prejudicii semnificative ordinii de drept. Implicit, o asemenea concluzie rezultă din art. 2 al Codului contravențional al Republicii Moldova: „Scopul legii contravenţionale constă în apărarea drepturilor şi libertăţilor legitime ale persoanei, apărarea proprietăţii, ordinii publice, a altor valori ocrotite de lege [...] [5]." Ca și normele penale, cele contravenționale apără anumite valori sociale (și relațiile sociale asociate). Totuși, importanța pentru societate a acestor valori și relații nu este atât de mare ca în cazul valorilor sociale (și relațiilor sociale asociate) ocrotite penalmente.

Din dispoziția alin. (1) art. 2 CP RM putem intui care valori sociale (și relații sociale asociate) constituie obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute de partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Conținutul conceptului de obiect juridic generic al infracțiunii este mai concretizat în comparație cu conceptul de obiect juridic general al infracțiunii.

În acest plan, ne alăturăm autorilor care au exprimat următoarele păreri: „Obiectul juridic generic [...] este constituit dintr-un fascicul de relaţii sociale formate în jurul şi datorită unor valori fundamentale ale societăţii, cum sunt: persoana umană, statul, proprietatea, sistemul economic etc." [6]; „Obiectul juridic generic servește ca criteriu de clasificare a infracțiunilor în Partea specială a Codului penal, astfel legiuitorul utilizează obiectul juridic generic pentru a organiza și clasifica infracțiunile în diferite categorii, în funcție de impactul lor asupra acestor valori sociale, facilitând aplicarea legii penale și punând în evidență importanța protejării acestor valori în societate" [7].

În concluzie, obiectul juridic generic îl formează un grup de valori sociale (și de relații sociale asociate) omogene (de același tip sau similare după conținut) care sunt protejate de același grup de norme penale interconectate. Aceste norme penale interconectate alcătuiesc fiecare dintre cele 18 capitole ale părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova. Anume de aceea obiectul juridic generic stă la temelia divizării părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova în capitole.

În legile penale ale unor state atestăm abordări similare de concepere a obiectului juridic generic al infracțiunilor ce prezintă anumite asemănări cu infracțiunile prevăzute la art. 326^1 CP RM. De exemplu, în Titlul V din Codul penal al României din 2009, art. 301 „Folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane" [8] este amplasat în Capitolul II „Infracțiuni de serviciu" [8]. În Capitolul III al Legii României nr. 78 din 08.05.2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, art. 11 (care corespunde cu art. 326^1 CP RM) face parte din Secţiunea a 3-a „Infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție" [9]. În Codul penal al României din 1968, art. 253^1 (care corespunde cu art. 326^1 CP RM) face parte din Capitolul I „Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul" [10] din Titlul VI. În Codul penal al Republicii Albania, art. 257 (care corespunde cu art. 326^1 CP RM) face parte din Secțiunea II „Acte penale împotriva activității publice săvârșite de funcționarii publici" [11] din Capitolul VIII. În Codul penal al Confederației Elvețiene, art. 314 „Conduita nepotrivită manifestată în procesul de îndeplinire a funcției publice" [12] este inclus în Titlul optsprezece „Infracțiuni împotriva îndatoririi oficiale sau profesionale" [12]. În Codul penal al Republicii Croația, art. 292 „Favorizări ilegale" [13] face parte

din Capitolul XXVIII „Infracţiuni împotriva datoriilor oficiale de serviciu” [13]. În Codul penal al Republicii Estonia, § 300 „Nerespectarea cerinţelor referitoare la achiziţiile publice” [14] (care prezintă anumite similitudini cu art. 326[1] CP RM) este amplasat în Secțiunea a 2-a „Încălcarea obligaţiei de integritate” [14] din Capitolul 17 „Infracţiuni de serviciu” [14]. În Codul penal al Greciei, art. 255 „Participare necuvenită” [15] este inclus în Capitolul XII „Infracţiuni privind serviciul” [15]. În Codul penal al Republicii Italia, art. 324 „Interesul privat în actele oficiale” [16] (care a fost abrogat în 1990) a făcut parte din Partea I „Despre delicte ale funcţionarilor publici împotriva administraţiei publice” [16] a Titlului II. În Codul penal al Republicii Letonia, art. 325 și 326 (care corespund cu art. 326[1] CP RM) fac parte din Capitolul XXIV „Infracţiunile comise în serviciul statului” [17]. În Codul penal al Republicii Guineea, art. 650-653 (care corespund cu art. 326[1] CP RM) sunt incluse în Capitolul III „Infracțiuni împotriva administrației publice săvârșite de persoanele care exercită o funcție publică” [18] din Titlul IV. În Codul penal al Statului Eritreea, art. 143 „Încălcarea agravată a îndatoririlor oficiale” [19] face parte din Capitolul 5 „Infracţiuni care presupun încălcarea atribuţiilor oficiale” [19] din Cartea a II-a. Nu în ultimul rând, în Codul penal al Republicii Federale Somalia, art. 251 „Interesul privat în actele oficiale” [20] este înglobat în Capitolul I „Infracțiuni comise de funcționarii publici împotriva administrației publice” [20] din Partea a II-a.

În legile penale ale altor state, obiectul juridic generic al infracțiunilor, care se aseamănă sub anumite aspecte cu infracțiunile prevăzute la art. 326[1] CP RM, este conceput într-un alt mod.

Astfel, în unele cazuri, obiectul juridic generic al infracțiunilor respective îl formează valorile sociale (și relațiile sociale asociate) protejate împotriva abuzului de serviciu. O astfel de abordare este mai îngustă decât cea promovată în Capitolul XV al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova. De exemplu, în Codul penal al Principatului Andorrei, art. 391 „Imixtiunea intereselor private în serviciul public” [21] face parte din Capitolul VII „Alte abuzuri în exercitarea funcției publice” [21] din Titlul XXI. În Codul penal al Regatului Belgiei, art. 245 (care corespunde cu art. 326[1] CP RM) este parte a Capitolului III „Deturnarea, extorcarea de fonduri şi obţinerea de foloase comise de persoane care exercită o funcţie publică” [22] din Titlul IV. În Codul penal al Republicii Franceze, art. 432-12, 432-12-1 și 432-13 (care corespund cu art. 326[1] CP RM) fac parte nu din Alineatul 3 „Despre obţinerea ilegală de foloase” [23] al Secțiunii 3 a Capitolului II din Titlul III al Cărții IV a părții legislative. În Codul penal al Regatului Spaniei, art. 441 (care corespunde cu art. 326[1] CP RM) este amplasat în Capitolul IX „Negocieri şi activităţi interzise funcţionarilor publici şi abuzul în exercitarea funcţiilor lor” [24] al Titlului XIX. În Codul penal al Regatului Ţărilor de Jos (Olanda), secț. 376 (care corespunde cu art. 326[1] CP RM) face parte din Partea a XXVIII-a „Infracţiuni grave care implică abuz în serviciu” [25]. În Codul penal al Republicii Islamice Mauritania, art. 169 și 170 (care corespund cu art. 326[1] CP RM) fac parte din § 3 „Infracțiunile funcționarilor care se implică în afaceri sau în comerț incompatibile cu calitatea lor” [26] din Secțiunea a II-a a Capitolului IV.

Am identificat un singur caz, în care obiectul juridic generic al infracțiunilor care prezintă anumite asemănări cu infracțiunile prevăzute la art. 326[1] CP RM, îl constituie valorile sociale (și relațiile sociale asociate) protejate împotriva coruperii și a abuzului de serviciu. O astfel de abordare eclectică este promovată în Codul penal al Republicii Federale Nigeria. În acest cod, art. 101 „Funcționari publici interesați de contracte” [27], art. 102 „Funcționari publici cu statut special sau cu atribuții speciale însărcinați cu administrarea bunurilor” [27] și art. 103 „Afirmații false ale funcționarilor” [27] (care corespund cu art. 326[1] CP RM) sunt înglobate Capitolul 12 „Coruperea și abuzul în serviciu” [27].

În cazuri de altă natură, obiectul juridic generic al infracțiunilor, care prezintă anumite asemănări cu infracțiunile prevăzute la art. 326[1] CP RM, îl formează valorile sociale (și relațiile sociale asociate) protejate împotriva coruperii. O astfel de abordare este calitativ diferită în comparație cu cea consacrată în Capitolul XV al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova. De exemplu, În Codul penal al României din 2004, art. 311 „Remuneraţia injustă" [28] (care comportă anumite similitudini cu art. 326[1] CP RM) face parte din Capitolul I „Crime şi delicte de corupţie" [28] al Titlului VI. În Codul penal al Principatului Monaco, art. 113-1, 113-1bis și 114 (care corespund cu art. 326[1] CP RM) sunt amplasate în Paragraful IV „Preluarea ilegală de interese, coruperea și traficul de influență" [29] din Secțiunea a 2-a a Capitolului III. În Titlul 18 „Infracțiuni și procedură penală" [30] al Codului Statelor Unite ale Americii, § 208 „Fapte care afectează un interes financiar personal" [30] este încorporat în Capitolul 11 „Mită, corupere și conflicte de interese" [30] al Părții I. În Codul penal al Republicii Federale Democratice a Etiopiei, art. 411 „Administrarea defectuoasă" [31] este înglobat în Secțiunea I „Infracțiuni de corupție săvârșite de funcționari publici cu încălcarea încrederii și bunei credințe" [31] din Capitolul II al Titlului II. În Codul penal al Republicii Madagascar, art. 182 „Conflictul de interese" [32] este amplasat în § 4 „Corupția funcționarilor publici și a angajaților companiilor private" [32] din Secțiunea a 2-a a Capitolului III.

Diferă de abordarea din Capitolul XV al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova și concepția promovată de legiuitorii luxemburghez, norvegian și comorez. Aceștia concep obiectul juridic generic al infracțiunilor, care prezintă anumite asemănări cu infracțiunile prevăzute la art. 326[1] CP RM, ca fiind constituit din valorile sociale (și relațiile sociale asociate) protejate împotriva infracțiunilor financiare. De exemplu, în Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg, art. 245 (care corespunde cu art. 326[1] CP RM) face parte din compartimentul „Despre încasarea ilegală de dobânzi" [33] din Capitolul III. În Codul penal al Regatului Norvegiei, secț. 390 „Încălcarea încrederii financiare" [34] și secț. 391 „Încălcarea agravată a încrederii financiare" [34] (care corespund cu art. 326[1] CP RM) fac parte din Capitolul 30 „Fraude, fraudă fiscală și infracțiuni financiare similare" [34]. În fine, în Codul penal al Uniunii Comorelor, art. 526 și 527 (care corespund cu art. 326[1] CP RM) sunt înglobate în Secțiunea 12 „Conflictul de interese" [35] a Capitolului 5 „Infracțiuni și contravenții financiare" [35] din Titlul 7 al Cărții a 3-a.

Exemplele, pe care le-am prezentat mai sus, demonstrează că obiectul juridic generic al infracțiunilor, care se aseamănă sub anumite aspecte cu infracțiunile prevăzute la art. 326[1] CP RM, este conceput în funcție de prioritățile politicii penale ale fiecărui stat. Nu ar fi deloc corect să afirmăm că este greșită abordarea consacrată în acele legi penale străine în care obiectul juridic generic al infracțiunilor respective îl formează valorile sociale (și relațiile sociale asociate) protejate împotriva: coruperii și/sau abuzului de serviciu; infracțiunilor financiare. Pur și simplu în statele respective accentele politicii penale sunt plasate în alt mod decât în legea penală a Republicii Moldova.

În denumirea Capitolului XV al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova este utilizată formularea „Infracţiuni contra bunei desfăşurări a activităţii în sfera publică". Aceasta înseamnă că, în cazul obiectului juridic generic al infracțiunilor prevăzute în Capitolul XV al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova, baza grupării valorilor sociale (și a relațiilor sociale asociate) o reprezintă sfera publică. Înțelegem că sintagma „sfera publică" este folosită de legiuitor ca antiteză în raport cu sintagma „sectorul privat" din denumirea Capitolului XVI al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova. Or, articolele din acest din urmă capitol prevăd răspunderea pentru infracțiuni care constituie „replicile" din sectorul privat al unor infracțiuni

prevăzute în Capitolul XV al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova: luarea de mită (art. 333 CP RM) – coruperea pasivă (art. 324 CP RM); darea de mită (art. 334 CP RM) – coruperea activă (art. 325 CP RM); abuzul de serviciu (art. 335 CP RM) – abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art. 327 CP RM). Doar falsul în documente contabile (art. 335^1 CP RM) nu se încadrează în acest tipar, constituind o excepție de la regulă.

Referințe bibliografice:

1. Brînza S. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 675 p.
2. Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129.
3. Serbinov A. Obiectul juridic al infracţiunilor prevăzute la art.290 şi 291 CP RM. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2016, nr. 8, p. 207-218.
4. Gherman M., Cicala A. Obiectul infracţiunii de provocare ilegală a avortului. În: *Probleme actuale privind respectarea drepturilor omului în procesul penal şi activitatea specială de investigaţii, 10 noiembrie 2022, Chişinău*. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ştefan cel Mare", 2022, p. 246-262.
5. Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6.
6. Ursu V. Obiectul juridic generic şi obiectul juridic special al infracţiunilor legate de insolvabilitate. În: *Jurnalul juridic național: teorie şi practică*, 2019, nr. 4, p. 64-68.
7. Musteață E. Unele considerente privind obiectul infracțiunii prevăzute la art. 246^1 Cod penal al Republicii Moldova (concurența neloială). În: *Legea şi Viaţa*, 2023, nr. 3, p. 110-117.
8. Codul penal al României: nr. 286 din 17.07.2009. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr. 510.
9. Legea României pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție: nr. 78 din 08.05 mai 2000. În: *Monitorul Oficial al României*, 2000, nr. 219.
10. Codul penal al României: nr. 15 din 21.06.1968. În: *Buletinul Oficial*, 1968, nr. 79-79 bis.
11. *Criminal Code of the Republic of Albania*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/bb/Albania_CC_1995_am2017_en.pdf
12. *Swiss Criminal Code*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/en
13. *Codul penal al Republicii Croaţia*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Croatia-RO.html
14. *Codul penal al Republicii Estonia*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/codex.html
15. *Codul penal al Greciei*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Grecia-RO.html
16. *Codul penal al Republicii Italia*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html
17. *Codul penal al Republicii Letonia*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html

18. *Guinée: Code pénal*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://www.refworld.org/docid/44a3eb9a4.html
19. *Penal Code of the State Eritrea, 2015*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://www.refworld.org/pdfid/55a51ccc4.pdf
20. *Somalia Penal Code*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://www.refworld.org/docid/4bc5906e2.html
21. *Criminal Code of the Principality of Andorra*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/2e/Andorra_CC_2005_fr.pdf
22. *Codul penal al Regatului Belgiei*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Belgia-RO.html
23. *Codul penal al Republicii Franceze*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html
24. *Codul penal al Regatului Spaniei*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html
25. *Codul penal al Regatului Ţărilor de Jos (Olanda)*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Olanda-RO.html
26. *Code penal – Mauritanie*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://www.refworld.org/pdfid/491c1ffc2.pdf
27. *Nigeria: Criminal Code Act*. [citat 28.08.2024] Disponibil: lawsofnigeria.placng.org/laws/C38.pdf
28. Codul penal al României: nr. 286 din 28.06.2004. În: *Monitorul Oficial al României*, 2004, nr. 575.
29. *Code pénal.* [citat 28.08.2024] Disponibil: https://legimonaco.mc/code/code-penal/
30. *U.S. Code Title 18*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://uscode.house.gov/browse/prelim@title18&edition=prelim
31. *Ethiopia: Criminal Code.* [citat 28.08.2024] Disponibil: https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=49216b572&skip=0&query=criminal%20code
32. *Madagascar Code Pénal*. [citat 28.08.2024] Disponibil: www.justice.mg/wp-content/uploads/textes/1TEXTES%20NATIONAUX/DROIT%20PRIVE/les%20codes/CODE%20PENAL.pdf
33. *Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Luxemburg-RO.html
34. *Penal Code of Norway*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/4f/Norway_Penal%20Code.pdf
35. *Comores. Code pénal 2020*. [citat 28.08.2024] Disponibil: https://www.droit-afrique.com/uploads/Comores-Code-2020-penal.pdf
36. *Iancu ZAPOROJAN*, Obiectul juridic generic al exercitării atribuţiilor în sectorul public în situaţi de conflict de interese: conotații de drept comparat. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/97-101_60.pdf